

Antoni Bolesław Dobrowolski (6 VI 1872 — 27 IV 1954)

Trudny był start Antoniego B. Dobrowolskiego w karierze naukowej. Urodził się w rodzinie chłopskiej, na wsi w woj. łódzkim.

Aby móc ukończyć gimnazjum w Warszawie musiał zarabiać na swe utrzymanie (pracował jako korepetytor). Jednocześnie brał udział w pracach „kółek samokształceniowych” o zabarwieniu socjalistycznym, a następnie został aktywnym działaczem partii „Drugi Proletariat”. Pół roku po maturze został aresztowany przez władze carskie, został uwięziony a następnie zesłany na Kaukaz, skąd udało mu się zbiec do Szwajcarii.

W Zurychu rozpoczął studia filozoficzne, następnie biologiczne, a następnie zainteresował się geofizyką. Niewątpliwie decydującym dla jego kierunku badań był fakt udziału w belgijskiej wyprawie antarktycznej. Zamustrowany na statek w ostatniej chwili okazał się wytrwałym i znakomitym badaczem. Szczególnie w zakresie meteorologii (zajął się przede wszystkim obserwacją chmur) i kriologii (nowo utworzona przez niego gałąź wiedzy zajmująca się zagadnieniami lodu i śniegu).

Krystaliczne własności lodu, formy lodu atmosferycznego i ich wpływ na zjawiska optyczne w atmosferze, w szczególności „halo” — oto najważniejsze kierunki zainteresowań i prac Antoniego B. Dobrowolskiego na najbliższych lat kilkanaście.

Do kraju mógł powrócić dopiero w 1907 roku, po ogłoszeniu amnestii dla emigrantów politycznych. Rozpoczął teoretyczne studia pedagogiczne pracując jednocześnie jako nauczyciel. Wówczas też napisał i wydał drukiem książkę popularnonaukową pt. „Wyprawy polarne”, za którą otrzymał stypendium na naukowy wyjazd za granicę. Wybrał Szwajcarię.

Efektom studiów było opracowanie monografii pt. „Historia naturalna lodu”.

W pierwszym okresie lat międzywojennych Dobrowolski poświęcił się pracy pedagogicznej. Był najpierw wizytatorem a potem naczelnikiem Wydziału Reform w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Jako ciekawostkę można podać, iż był gorącym rzecznikiem 10-letniej, obowiązkowej szkoły, ale niestety, wówczas jego poglądy nie cieszyły się aplauzem.

Antoniego B. Dobrowolskiego uznać też można za organizatora służby meteorologicznej w Polsce. Jako wicedyrektor, a następnie dyrektor (do 1929 roku) Państwowego Instytutu Meteorologicznego przyczynił się do rozszerzenia zakresu (budowa Obserwatoriów: Morskiego w Gdyni i Areologicznego w Legionowie) i podniesienia poziomu prac, tak, iż Instytut stał się jednym z przodujących w Europie.

Po przejściu na emeryturę nadal bardzo aktywnie zajmował się pracą naukową, szczególnie w dziedzinie geofizyki i glaciologii. Dzięki jego wysiłkom zorganizowane zostało w Warszawie Obserwatorium Sejsmologiczne. Założył również Towarzystwo Geofizyków, którego był przewodniczącym jeszcze w pierwszych powojennych latach, a w 1936 roku doprowadził do powstania Koła Polarnego. Lata międzywojenne — jak widać — to przede wszystkim duży wysiłek organizacyjny Dobrowolskiego.

Wówczas też aktywnie działa na forum międzynarodowym. Jako inicjator i wiceprezes Komisji Lodów i Śniegów w Międzynarodowej Unii Geodezyjno — Geofizycznej walnie przyczynia się do organizacji polskich wypraw polarnych.

Równolegle, jako profesor pedagogiki na Wolnej Wszechnicy Polskiej nadal pracuje nad usystematyzowaniem i zsyntetyzowaniem swego dorobku teoretycznego w dziedzinie wychowania, nauczania i oświaty.

Po II wojnie światowej jako profesor Uniwersytetu Warszawskiego jest do roku 1948 członkiem Rady Szkół Wyższych przy Prezesie Rady Ministrów. Na I Kongresie Nauki Polskiej został wybrany członkiem tytularnym Polskiej Akademii Nauk.

Wziął jeszcze udział w zjazdach i sympozjach międzynarodowych w Szwecji i Wielkiej Brytanii, a także w obchodach 50-tej rocznicy zimowania „Belgiki” w lodach antarktycznych.

Był niezwykle czynny i aktywny umysłowo do ostatnich chwil życia. Jego trwałą, nieprzemijającą zasługą jest również wychowanie wielu wybitnych polarników polskich.

Uczczeniem pamięci Antoniego Bolesława Dobrowolskiego było nazwanie jego imieniem pierwszej polskiej stacji naukowej na Antarktydzie (w tzw. Oazie Bungera) przejętej w 1959 roku od Związku Radzieckiego.

Hanna Krzyżaniak